

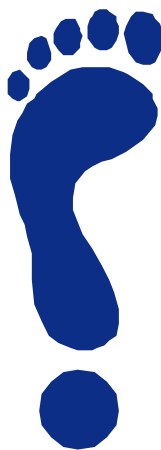
## KARTLÄGGNING AV SVERIGES RESEARRANGÖRER

Ett urval av svenska researrangörers arbete med mänskliga rättigheter & hållbar utveckling

Av: Jenny Eriksson

*"Human rights are a fundamental element of any sustainable approach to development -including tourism development, and calls for action to be taken to ensure their protection"*  
(Tourism Concern: 2009)

*"Branschens verklighet är att legalt sett gör den inget fel... men etiskt... vad är kvalitén i detta?"*  
(Svensk charterarrangör 2009)



**SCHYST  
RESANDE**

## Innehållsförteckning

- Inledning	s.3
- Syfte och mål med kartläggningen	s.4
- Deltagande arrangörer enligt segment och omsättning	s.5
- Sammanfattning och översiktliga resultat	s.6
- Redovisning av researrangörernas svar	
1. Etisk policy	s.9
2. Arbetsrättsliga villkor	s.11
3. Barnsexturism och prostitution	s.14
4. Landrättigheter	s.15
5. Miljö	s.16
6. Alkohol och droger	s.18
7. Lokal socioekonomisk utveckling	s.19

## **Inledning**

Av de 12,7 miljoner utlandsresor med övernattnig som svenskarna gjorde under 2007 var 2,2 miljoner affärsresor och 10,5 miljoner fritidsresor. Av de tio största destinationerna är det destinationer i södra Europa och Asien som ökat kraftigast under 2007.

Enligt FN organet United Nations World Tourism Organization (UNWTO) kan turism vara en drivande kraft för socioekonomisk utveckling, fred och välgång. Och enligt siffrorna ovan kan svenskarna sägas vara en del utav denna kraft.

Men för att det skall vara en positiv kraft krävs det att turismutvecklingen är hållbar och att företag inom turismnäringen tar sitt ansvar att se till att mänskliga rättigheter inte kränks av och i deras verksamhet. Det ställer också krav på den enskilde resenären att respektera ett lands lagar och kultur och se sin roll och sitt ansvar i främjandet av de mänskliga rättigheterna även när han/hon utnyttjar sin rättighet till semester.

Att företag i t.ex. textilindustrin har fler intressenter än sina konsumenter och aktieägare har länge varit debatterat och ansvaret för dessa intressenter har visat sig genom att företag börjar granska sin leverantörskedja i förhållande till b.l.a. arbetsrättsliga villkor och miljö. Forskning har dock visat att reseindustrin ligger långt bakom övriga näringar när det kommer till detta ansvar, framförallt det sociala ansvaret. Denna kartläggning bekräftar den forskningen.

Charterarrangörer talar om ”lyx för alla” och att semestern har blivit så billig att det t.o.m. kan vara billigare att åka på semester än att stanna hemma Men vem är ”alla” och vem betalar egentligen priset för våra resor?

## Syfte och mål med kartläggningen

Denna kartläggning syftar till att ge en övergripande bild av var den svenska resebranschen befinner sig i hållbar turismutveckling och vilket ansvar researrangörerna tar över sin egen verksamhet. Kartläggningen inriktar sig enbart på företagens ansvar över de mänskliga rättigheterna och eftersom kriterierna för hållbar turismutveckling är många och omfattande fokuserar vi därför i denna rapport på sex områden. Målet är att ge en översiktlig bild av var researrangörerna befinner sig i arbetet med dessa områden i nuläget.

## Områden

1. Arbetsrättsliga villkor
2. Barnsexturism och prostitution
3. Landrättigheter
4. Miljö (ej miljöaspekter på flygresor)
5. Alkohol och droger som utvecklingshinder
6. Socioekonomisk utveckling

## Avgränsning och urval

- Inga återförsäljare (rena resebyråer)
- Inga affärs/konferensresor/utbildning (språk)
- Inga arrangörer under 10,000, 000 i OMS/2007/2008
- Arrangörer där åtminstone en destination är till ett utvecklingsland

48 arrangörer valdes ut. Alla arrangörer säljer egenproducerade resor i varierande grad. Vi försökte att inkludera små (10-50 MN), medelstora (50-100 MN) och större (100-400 MN och de över 1 MDR) arrangörer och täckte därför både de som är mer inriktade på en kulturell och upplevelsebaserad form av turism till charterturism. Av dessa 48 deltog 33 i undersökningen.

## Deltagande arrangörer enligt segment och omsättning (OMS)

### Enligt segment:

7 charterarrangörer  
2 lyxresearrangörer  
3 sportresearrangörer  
15 specialistresearrangörer  
6 äventyrsresearrangörer

### Enligt omsättning och segment:

1 MD +  
4 charterarrangörer:

100 MN +  
2 charterarrangörer:  
1 lyxresearrangör:  
1 sportesearrangör:  
1 specialistresearrangör:

50 MN +  
1 lyxresearrangör:  
3 specialistresearrangörer:

25 MN+  
5 specialistresearrangörer:  
2 sportresearrangörer:  
1 charterarrangör:  
2 äventyrsesearrangör:

10 MN +  
6 specialistresearrangörer:  
4 äventyrsesearrangör:

### Deltagande representanter för reseföretaget:

22 VD:s/grundare/delägare  
5 informationschefer  
3 reseproducenter  
2 produktionschefer  
1 marknadschef

## Sammanfattning, resultat

Kartläggningens resultat grundar sig på en enkätundersökning som genomfördes under sommaren och hösten år 2009. 48 reseföretag tillfrågades och 33 svarade. Arrangörerna lovades anonymitet, därför står inte företagsnamn med i kartläggningen. Bland de 33 företag som svarade på enkäten finns charter med mer än en miljard i omsättning, lyxresearrangörer som också liksom mindre specialistarrangörer som satsar på äventyrs- eller sportresor, med en omsättning kring tio miljoner per år.

Undersökningen visar att CSR-arbetet bland majoriteten av researrangörerna inte ens befinner sig i idéstadiet. En enda av trettio tre tillfrågade reseföretag har en etisk policy som är värd namnet och som dessutom är offentlig. En etisk policy är ett skriftligt dokument där ett företag tar på sig ansvar för förhållandena på resmålet. Det kan gälla krav på arbetsvillkor eller miljöarbete, förbud mot barnarbete och prostitution. Av en etisk policy krävs också att den ska vara offentlig och att efterlevnaden följs upp av oberoende kontrollanter. Ingen researrangör på den svenska marknaden uppfyller kraven helt och fullt. Ingen av de tillfrågade researrangörerna låter oberoende kontrollanter följa upp etikarbetet och ingen av dem refererar till grundläggande internationell arbetsrättslig lag (ILO-konventionerna) eller konventionerna om mänskliga rättigheter. Ingen samarbetar heller med lokala organisationer som fackföreningar, miljögrupper eller människorättsorganisationer.

Endast fem av 33 researrangörer har antagit ECPAT:s regler mot barnsexturism och jobbar aktivt med frågan. Lika få ställer miljökrav i sina kontrakt med näringslivet på resmålen och intresse för att motverka alkohol- och drogbruk är lågt. Endast en arrangör ställer krav på sina leverantörer att informera hur de bidrar till lokal socioekonomisk utveckling.

Några av de små researrangörerna anger att de alltid väljer lokala guider och leverantörer för att bidra till utveckling och att de känner dessa väl. De uttrycker i undersökningen att de genom sin verksamhet bidrar till socioekonomisk utveckling genom att de väljer lokala hotell, lokala restauranter och lokala guider etc. Många av dessa arrangörer har nära kontakt med sina leverantörer/samarbetspartners och känner dem väl. Närheten till deras leverantörer var vanligt förekommande svar när vi frågade om de kontrollerade de arbetsrättsliga reglerna hos sina leverantörer. Men det blir inte trovärdigt om ord som "hållbart resande" och "ekoturism" framhålls, utan att det finns transparens och gemensamma definitioner d.v.s. offentliga kriterier som ligger till grund för valet av leverantörer, hur de kontrollerar att deras kriterier och krav efterföljs o.s.v.

Flera företag i undersökningen förstår inte meningen med skriftliga etiska åtaganden och tycker det räcker med sunt förnuft. "För att vi ska ta ansvar måste det löna sig ekonomiskt och vi är för små för att påverka" skriver en annan researrangör som omsätter 50 miljoner per år. En tredje säger att det är omöjligt att kontrollera hotellen och att resenärerna måste få vad de vill ha, även när de vill semestra i diktaturer som Burma.

De större researrangörerna borde vara medvetna om sitt ansvar, då många andra branscher har ett utvecklat och offentligt etikarbete sedan länge. Två stora charterarrangörer använder sig i dag av ett uppföljningssystem genom Travelife, ett EU finansierat branschinitiativ som samlar företag för turism i bl.a. Storbritannien, Holland, Belgium och Tyskland. Det är en bra början. Men Travelife granskar endast de hotell som anslutna (vilket i dagsläget är ett fåtal)

och en stark brist i initiativet är att kontrollen görs av företagen själva, inte av oberoende part.

## Översiktligt resultat, kartläggning

### Etisk policy

- 4/33 arrangörer har en skriven etisk policy som fungerar som riktlinjer i deras verksamhet.  
Av de 4 som har en skriven etisk policy:
- 0/4 arrangörer täcker in och refererar till internationella konventioner om mänskliga rättigheter såsom UDHR, CRC, ILO, i sin policy.
- 1/4 arrangörer, har en etisk policy som är offentlig och som innehåller konkreta områden i deras företagsansvar (arbetsrättsliga villkor, skydd av exploaterade barn och miljö).

### Arbetsrättsliga villkor

(skriftligt krav på nationell lag och arbetsrättsliga villkor)

- 4/33 arrangörer har en kontraktsklausul i leverantörskontrakten där det står att leverantören ska följa nationell lag.  
Av de fyra som har kontraktsklausul i leverantörskontrakten:
- 1/4 ställer skriftliga krav på arbetsrättsliga villkor såsom krav på minimilön, rätten till fackföreningsfrihet, krav på maximal/reglerad arbetstid, en säker arbetsmiljö, krav på icke diskriminering, förbud mot barnarbete och slavarbete. Dock utan referens till internationell arbetsrättslig lag.
- 3/4 av dessa arrangörer uppger att de kontrollerar att detta krav (i relation till arbetsrättsliga regler) följs
- 0/4 arrangörer gör kontrollen av efterlevnaden av sina krav med oberoende part.
- 0/4 arrangörer publicerar resultaten av granskningen offentligt.

### Barnsexturism/prostitution

- 5/33 arrangörer har antagit Ecpats uppförandekod mot barnsexturism och arbetar aktivt med denna.
- Ytterligare en arrangör, har undertecknat Ecpats policy mot barnsexturism.

### Miljö

- 5/33 arrangörer har en miljöklausul inkluderat i sitt leverantörskontrakt.  
Av de fem som har kontraktsklausul i leverantörskontrakten:
- 4/5 av dessa arrangörer har utöver miljöklausulen också en miljöpolicy eller miljökrav i deras etiska riktlinjer. Den arrangör som saknar en miljöpolicy ställer enbart kravet på sina leverantörer, i sitt leverantörskontrakt, att leverantörerna ska ha en miljöpolicy, men inga krav på vad denna policy ska innehålla.
- Ytterligare en arrangör, har en offentlig miljöpolicy men utan krav på kontroll av vatten och elkonsumention, rening av vatten samt avfallshantering. De använder denna för att jämföra leverantörer, inget som de kommunicerar skriftligt till sina leverantörer.

- 1/5 arrangörer har sin policy och sitt leverantörskontrakt offentligt och i dessa båda har de specifika krav på alla sina leverantörer gällande kontroll av vatten och elkonsumtion, rening av vatten samt avfallshantering och med referens till både nationell och internationell lag.
- 4/5 arrangörer med en miljöpolicy kontrollerar efterlevnaden av sina miljökrav, två via Travelife, två via företaget.
- 3/5 arrangörer arbetar med miljöcertifierade hotell och ställer större krav på dessa.

### **Landrättigheter**

- 0/33 arrangörer nämner landrättigheter i sina policys och sina leverantörskontrakt
- 1/33 arrangörer, uppger att de försäkras sig om att det inte finns tvister om äganderätten för den mark där de och deras leverantörer har verksamhet genom skriftlig försäkran från sina leverantörer

### **Alkohol och droger**

- 8/33 arrangörer uppger att de har riktlinjer för ansvarsfull marknadsföring av alkohol och droger i reklam samt egna arrangemang.

### **Lokal socioekonomisk utveckling**

- 1/33 arrangörer ställer ett bekräftat skriftligt krav (i sina leverantörskontrakt), på sina leverantörer att de skall uppge hur de bidrar till lokal socioekonomisk utveckling.
- 0/33 arrangörer samarbetar med lokala organisationer som t.ex. fackföreningsrörelser, sociala organisationer, miljöorganisationer och människorättsorganisationer i de länder de har verksamhet

## Redovisning av researrangörernas svar I. ETISK POLICY

Har Ni en skriven etisk policy som berör hållbar utveckling inom turismindustrin och som fungerar som riktlinjer för Er verksamhet?

- 10/33 arrangörer uppger att de har en skriven etisk policy som fungerar som riktlinjer för deras verksamhet. Men efter granskning visar det sig att 4/33 arrangörer har en skriven etisk policy för sin verksamhet.

Av de 4 researrangörer som har en etisk policy:

Är er etiska policy offentlig?

- 4/4 arrangörer uppger att deras policy är offentlig
- 3/4 arrangörer har policyn tillgänglig på hemsidan. Den fjärde arrangören skickade visserligen sin policy men tydliggjorde att den inte fick vare sig kopieras eller cirkuleras (konfidentiell).

Gäller er policy både era hotell och dess leverantörer?

- 3/4 uppger att deras policy gäller både deras hotell och dess underleverantörer. Ingen av arrangörerna nämner något om underleverantörer i sin policy och ingen kontrollerar efterlevnaden av de arbetsrättsliga villkoren hos dessa.

Innehåll av policys

- 1/4 arrangörer har en konkret policy som specificerar de områden de arbetar med. Dessa områden är: arbetsvillkor, skydd av barn från sexuellt utnyttjande & miljö. De övriga arrangörernas policys är mycket generella.
- 1/4 har med socioekonomisk utveckling & miljö (väldigt generellt)
- 1/4 har enbart med miljö, nämner socialt och kulturellt ansvar men inte vad det innebär
- 1/4 har med att lagar ska följas samt att verksamheten ska "miljöanpassas".
- 0/4 arrangörer refererar till ILO, CRC, UDHR, OECD:s riktlinjer för ansvarsfullt företagande i sin policy.

Har Ni en handlingsplan till er policy?

- 3/4 researrangörer har en medföljande handlingsplan till sin policy.

Av de tre researrangörer som har en etisk policy och handlingsplan:

Hur kommuniceras Er policy till era leverantörer?

- 3/3 arrangörer med policys och handlingsplaner kommunicerar sina krav skriftlig till sina leverantörer via leverantörskontrakt
- 1/3 arrangörer har detta kontrakt hemligt, vilket gör det svårt att bedöma dess innehåll och trovärdigheten i researrangörens svar av dess innehåll.

- 2/3 arrangörer har samma innehåll i sina leverantörskontrakt som i sin policy/riktlinjer men bara en av dessa arrangörer har sitt leverantörskontrakt offentligt

#### Kontrollerar ni efterlevnaden av er policy? Hur ofta? Med oberoende part?

- 3/3 arrangörer uppger att de kontrollerar efterlevnaden av sin policy hos sina leverantörer
- 1/3 gör denna kontroll enbart via sitt eget företag och sina kunder (ej med oberoende part)
- 2/3 använder sig av ett externt uppföljningssystem som enbart kontrollerar de leverantörer som anslutit sig till detta, kontrollen är en ggr/år.

#### Har ni stött på problem i Er verksamhet när Ni kontrollerat policyns efterlevnad?

- 0/3 arrangörer uppger att de har haft problem vid granskningen av efterlevnaden av sin policy.

#### Redovisas resultatet offentligt? Vart?

- 0/3 arrangörer publicerar resultatet av granskningen offentligt.

#### Sagt av de arrangörer utan en etisk policy: Varför har ni ingen policy eller etiska riktlinjer?

*"Vårt moderbolag har en policy och förväntar sig en plan för denna, men mest för de större researrangörerna inom koncernen. De följer inte upp om vi lever upp till deras regler. Vårt moderbolag förstår att det är svårt för oss att förmedla deras policy till våra leverantörer och förväntar sig därför inga handlingsplaner."*

*"Vi är en liten arrangör och arbetar inte efter nedskrivna policys utan sunt förnuft. De här frågorna är inte relevanta för oss"*

*"För att vi skall ta ansvar måste detta ansvarstagande löna sig ekonomiskt, vi är ingen "ideell organisation". Ansvaret en researrangör har reflekteras i storleken på deras affärsverksamhet och i status på resemarknaden, Vi är för små för att påverka våra leverantörer, även om vi hade en policy skulle de inte bry sig"*

*"Det är resenärernas ansvar att ta reda på hur de vill ha sin resa och för oss att ge dom vad de vill ha oavsett om de vill till problematiska ställen som t.ex. Burma. Alla policys och kontroller ligger inte inom ramen för vad våra resurser tillåter. Det är omöjligt att kontrollera ställena."*

*"Vi har dock ingen skriven etisk policy då vi är tre personer som driver företaget och tillsammans diskuterar och utvärderar varje projekt ur alla aspekter."*

*"Våra samarbetspartners arbetar efter samma ideologi som oss"*

*"Vi jobbar på många av dessa frågor, men då detta är vårt första verksamhetsår och en djup lågkonjunktur, så har vår fokus tvingats vara mer på att rädda de jobb vi har i Sverige och sälja så pass mycket att vi överlever"*

## 2. ARBETSRÄTTSLIGA VILLKOR

Kräver ni att de arbetsrättsliga reglerna täcker följande villkor (ILO-konventionerna)?

Rätten till fackföreningsfrihet

Krav på levnadslön

Krav på maximal/reglerad arbetstid

En säker arbetsmiljö

Krav på lika lön för män och kvinnor med samma arbetsuppgifter

Om icke-diskriminering vid anställning och yrkesutövning

Förbud mot barnarbete

Krav på minimiålder för tillträde till arbete

### 1. Skriftliga krav på arbetsrättsliga villkor

- 4/33 arrangörer uppger att de har en kontraktsklausul i sina leverantörskontrakt med vissa arbetsrättsliga krav.

Av de fyra researrangörer som har kontraktsklausul med arbetsrättsliga krav:

- 4/4 kräver att landets lagar följs
- 1/4 arrangörer ställer inga krav på arbetsrättsliga regler
- 1/4 arrangörer har detta leverantörskontrakt offentligt och uppger att de ställer samtliga krav ovan. Många av kraven återfinns i kontraktsklausulen, dock finns inte levnadslön nämnt och diskriminering är ihop klumpat i en paragraf och utan specifik referens till diskriminering i arbetslivet, många av villkoren är också reglerade av lokala lagar och/eller industri standard (kursiverade) inte av internationell lag (ILO).
- 1/4 arrangörer uppger att deras kontraktsklausul innehåller krav på alla ovannämnda arbetsrättsliga villkor: Men det går inte att bekräfta detta från denna arrangör eftersom deras kontraktsklausul inte är offentlig.
- 1/4 arrangörer uppger att de uppmantar (istället för att kräva) sina leverantörer i sitt leverantörskontrakt att tillåta fri organisationsrätt och fackföreningsfrihet & till att stödja; ILO:s kärnkonventioner för arbetsrätt. Detta finns också beskrivet på deras hemsida.

### 2. Muntliga krav på arbetsrättsliga villkor

- 6/33 arrangörer uppger att de ställer krav på arbetsrättsliga villkor och att de kommunicerar dessa krav till sina leverantörer muntligt vid kontraktskrivning (d.v.s. inget finns skrivet)

Av de sex researrangörer som kommunicerar dessa krav muntligt:

- 3/6 uppger att de ställer krav på alla ovannämnda villkor
- 1/6 uppger att de ställer krav på alla dessa ovannämnda villkor utom kravet på maximal reglerad arbetstid och säker arbetsmiljö
- 1/6 uppger att de ställer alla krav förutom kraven på levnadslön & lika lön för män och kvinnor
- 1/6 uppger att de enbart ställer kravet om förbud mot barnarbete.

## Kontrollerar ni efterlevnaden av de arbetsrättsliga reglerna hos era leverantörer?

- Sammanlagt uppger 5/33 arrangörer att de kontrollerar de arbetsrättsliga reglerna hos sina leverantörer.

Av de fem researrangörer som kontrollerar efterlevnaden:

- 0/5 kontrollerar dessa med oberoende part
- 2/5 genom Travelife 1 ggr/år
- 2/5 via företaget 1 ggr/år
- 1/5 via "etniska föreningar" 1 ggr/år Men trots att de uppger att de kontrollerar dessa säger de med att "vi arbetar mest med lokalägda hotell, mindre leverantörer, vi går inte in och granskar allt i detalj speciellt inte i våra familjestyrda hotell".
- 0/33 arrangörer kontrollerar de arbetsrättsliga villkoren hos sina underleverantörer.

Sagt av de arrangörer som uppger att de ställer krav på arbetsrättsliga villkor, men som inte kontrollerar de arbetsrättsliga villkoren hos sina leverantörer :

*"Genom kontraktsklausulen i leverantörskontraktet ska våra leverantörer vara medvetna om våra krav och kontrollera efterlevnaden av dessa. Gällande de arbetsrättsliga reglerna hos våra underleverantörer... Vi struntar inte i dessa, vi har ett avtal med våra agenter som vidrör detta."*

*"Vi arbetar med andra väletablerade företag på plats och detaljstyr våra resor. Genom dessa företag samt våra lokala färdguider väljer vi våra leverantörer. Våra porters i Bolivia är t.ex. väl utrustade."*

*"Vi accepterar att kontrollen är obefintlig pga. att turismen är en viktig inkomstkälla för "mannen på gatan".*

Sagt av de arrangörer som inte ställer krav och som inte kontrollerar de arbetsrättsliga villkoren hos sina leverantörer:

*"Vi utgår ifrån att våra leverantörer sköter detta och att de också följer de regler som gäller. Vi besöker hotellen inte mer än 30 min och det är väldigt svårt att kontrollera. Varje gång vi skriver kontrakt, vilket sker kontinuerligt så gör vi ibland stickprov. . Eftersom 95% av vår verksamhet är inom Europa så förutsätter vi att ländernas regeringar har en omfattande kontroll och ett starkt regelsystem. Svårt att föreställa mig att de jobbar under dåliga arbetsförhållanden."*

*"Ingen som bryr sig (inom företaget eller koncernen) om de arbetsrättsliga nationella villkoren följs eller ej"*

*"Arbetsrättsliga villkor för anställda är inget som diskuteras, inte heller på koncernnivå"*

*"Det fanns en diskussion kring sk "safe coach" där busschaufförernas arbetstider, miljö etc. diskuterades just pga. att deras arbete ansågs som extra riskfyllt för våra kunder, om det inte sköttes bra (bussolyckor)."*

”Vi arbetar enligt nationella krav men försöker alltid använda de tuffaste kraven som bas.”

”Statlig kontroll både i Indien och Kina. Uppfylls inte de lokala reglerna stängs hotellen.”

”Vi arbetar efter sunt förnuft.”

”Inte vårt ansvar.”

”Vi genomför endast resor/aktiviteter med leverantörer som har en schyst grundsyn. Likaså väljer vi orter och platser som kan anses vara ok. Däremot brister vi i vår egen kontroll.”

”Inget aktivt krav (de arbetsrättsliga villkoren) från vår sida men det är något som är underförstått.”

”Jo, men inget som är satt i system. (Att undersöka de arbetsrättsliga reglerna hos sina leverantörer) Vid kontraktsskrivning samtalar vi och gör en kvalitativ bedömning. Vi skulle inte anlita någon som visade sig bryta mot lagar.”

”Vi har inte den insynen i exakt hur våra leverantörer arbetar.”

”Vi har inte ställt villkoren än men vi har diskuterat att våra leverantörer bör följa (arbetsrättsliga lagar).”

”För oss är det viktigt att våra lokala guider och bärare har anständiga och trygga arbetsförhållanden. Vi stödjer därför en organisationen som arbetar för att trygga och stärka guiders och bärares intressen över hela världen” (hemsida)

”Vi är väl inga kolonialister.”

”Vi kan inte trycka på dem våra värderingar.”

### 3. BARNSEXTURISM OCH PROSTITUTION

Har ni undertecknat Ecpats uppförandekod mot barnsexturism?

- 5/33 arrangörer har undertecknat Ecpats uppförandekod mot barnsexturism, alla 5 uppger att de arbetar aktivt enligt koden.
- 1/28 (exklusive de 5 som antagit koden) har antagit Ecpats policy mot barnsexturism

**Informerar ni era resenärer inför resan om nationell och/eller internationell lagstiftning angående förbud av prostitution och sexuell exploatering av barn och vuxna?**

- 9/33 svarade ja (alla 5 som antagit ECPAT koden)

*Informerar Ni hotelledning - och personal att Ni inte accepterar prostitution på era anlitade hotell?*

- 13/33 arrangörer svarade ja (alla 5 som antagit ECPAT koden och 1 som antagit policyn mot barnsexturism)

**Vilka åtgärder vidtar Ni om Ni får information om att prostitution förekommer på era anlitade hotell?**

**Sagt av arrangör med ECPAT kod:**

*"Avslutat kontrakt med omedelbar verkan."*

*"Talar med hotellchefen, anser inte att problemet är omfattande då våra resor främst attraherar barnfamiljer."*

*Avtalet kan komma att avbrytas med omedelbar verkan*

**Sagt av arrangör utan ECPAT kod:**

*Vi kontakter dem och avbryter om möjligt vårt samarbete med omedelbar verkan."*

*Skulle inte anlita ett sådant hotell, våra gäster skulle inte acceptera detta.* (arrangör utan ECPAT kod)

*Uppsägning av samarbete*."

*"Påtalar detta till ägare och om det ej sker förändring byter vi hotell med omedelbar verkan."*

*Har aldrig fått information om att något sådant förekommer på de av oss anlitade hotel."*

#### 4. LANDRÄTTIGHETER

Försäkras ni er om att det inte finns tvister om äganderätten för den mark där Ni och era leverantörer har verksamhet?

- 3/33 svarade ja på denna frågan

*”Ja, genom skriftlig försäkran från våra leverantörer”*

*”Via moderbolag inför kontraktsskrivning”*

*”Ja, genom kontakt med lokala myndigheter och organisationer som arbetar med landfrågor.”*

Sagt av övriga arrangörer som inte kontrollerar landrättigheter:

*Vi förutsätter att detta är undersökt innan etablering men det finns ingen skriftlig intygan.”*

*”Det är inte relevant för vår verksamhet...”*

*Tex i amazonas så är ju lodgerna ägda av lokalbefolkningen men vi har inte satt det i system att vi måste kontrollera detta.” Möjligtvis genom våra leverantörer.”*

*Vi vet inget om detta och det är inget vi får information om.”*

*”Vi förutsätter att våra agenter har koll på detta.”*

*”Hotellen vi anlitar är redan byggda.”*

*Vi betalar höga conservation fees för att få ta in våra turister i nationalparkerna, ofta är marken hyrd av ursprungsbefolkningen...”*

## 5. MILJÖ

---

### Har ni en policy för miljöfrågor i er verksamhet?

- 7/33 arrangörer har en miljöpolicy.
- 4/33 arrangörer har en offentlig miljöpolicy (hemsidan).
- 1/33 arrangörer har en offentlig miljöpolicy som innehåller krav på kontroll av vatten och elkonsumention, rening av vatten samt avfallshantering.

Av de sju researrangörer som har en miljöpolicy:

### Kommunicerar ni den policyn till er leverantörer?

- 5/7 uppger att de kommunicerar sina miljökrav via kontraktsklausuler i leverantörskontrakten.
- De övriga 2/7 uppger att de använder den som stöd i val av leverantörer

### Innehåll av offentlig miljöpolicy

#### Ingår följande krav på er och era leverantörer?

- Kontroll av vatten & elkonsumention?
  - Kontroll för rening & återvinning av vatten (inklusive avfallsvatten)?
  - Aktivt arbete med avfallshantering?
  - Samarbete med lokala myndigheter för att förbättra avfallshandlingen?
- 1/4 arrangörer ställer alla krav i sin policy, utom samarbete med lokala myndigheter
  - 2/4 uppger att de ställer dessa krav men det går inte att finna i deras miljöpolicy
  - 1/4 uppger att de har miljöklausuler i sina leverantörskontrakt men deras miljöpolicy innehåller ingen av ovannämnda krav.

### Kontrollerar ni efterlevnaden av er miljöpolicy?

- 4/4 arrangörer med en offentlig miljöpolicy uppger att de kontrollerar efterlevnaden av sin policy

### Informerar ni era resenärer om hur de kan bidra till en bättre miljö på resan?

- 12/33 researrangörer anger att de gör det.

Muntligt via guider: 4/33

Muntligt och skriftlig: 3/33

Skriftligt: 5/33 via hemsidan/informationsblad

Sagt av arrangör som inte tyckte det var deras ansvar att informera resenären om vare sig miljö eller andra frågor:

*Nej, det är inte vår uppgift att utbilda resenären hur han/hon ska uppträda på sin semester, det är en uppgift för skolan."*

**Sagt av arrangör utan kontroll av miljöpolicyens efterlevnad:**

*Får dagligen feedback av kunder och inte minst i samband med att vi reser dit 8 minst 4 -6 ggr/år."*

*Våra kunder är våra ambassadörer, får vi klagomål byter vi leverantör."*

*Nej, ingen färdigutvecklad kontroll. Här är det också myndigheterna som har kontroll att regler följs."*

*"En miljöpolicy som diskuteras med leverantörerna, leverantörerna mäts också enligt policyn för att vi ska kunna se om vi vill samarbeta med enskilda hotell eller inte. Vi jagar inte det billigaste alternativet "*

*Nej, men vår policy är kommunicerad till våra leverantörer till viss del speciellt då det kommer till våra egna paketresor. Miljö har med kvalitet att göra vilket gör det viktigt att tänka på för kundernas del."*

**Sagt av arrangör utan miljöpolicy:**

*Vi ställer inga krav, våra resor är komplexa och det blir svårt att applicera en miljöpolicy. Vid 15 olika moment där resan kan gå från landsbygd till stad blir det svårt att applicera - och kräva något av sina leverantörer." &*

*"I våra vandringsresor arbetar vi med leverantörer som har en uttalad miljöpolicy"*

*Vi har ett miljötänk utan att ha en policy för det."*

*"Vi jobbar med Afrika och Västindien där förutsättningarna infrastruktur är begränsad. Det vi försöker få med är rätt tanke och mål."*

## 6. ALKOHOL OCH DROGER

Har ni riktlinjer för ansvarsfull marknadsföring av alkohol och droger i reklam samt egna arrangemang?

- 8/33 researrangörer uppger att de har det.

Sagt av de utan riktlinjer för ansvarsfull marknadsföring av alkohol:

*Gällande alkohol så är riktlinjer inte aktuellt, det är väldigt tydligt vad det är som gäller. Vi har t.ex. vinresor men inga policys kring alkoholförtäring som sådan eftersom det inte ligger i kundernas intresse av att 'fylleres'."*

*Alkohol och droger är inte ett inslag i våra resor"*

*Vi har ingen sådan marknadsföring överhuvudtaget"*

**Informerar ni era resenärer om värdländernas socioekonomiska och kulturella förhållanden i relation till prostitution, fattigdom, alkohol och droger etc.?**

- 9/33 arrangörer uppger att de informerar resenärerna muntligt och skriftlig

Sagt av dem som informerar:

*Äventyrsresearrangör 25 MN+ "På alla resor ges omfattande information. Dels via litteratur innan avresa men framförallt av svensk färdledare under resans gång. Resorna är i genomsnitt tre veckor långa." &*

*"Vi reser till ställen där våra resenärer får djupare insikt om landets förhållanden"*

Sagt av dem som inte informerar:

*Specialistresearrangör 25 MN+ "Vi arbetar huvudsakligen med Israel där förhållandena i stort sett är bättre än i Sverige för dessa frågor."*

*Charterarrangörer 100 MN+ "Det är svårt som liten aktör att känna till dessa frågor. De stora researrangörerna som sätter normerna bör dela med sig av den info de får, i någon slags bransch organisation."*

## 7. LOKAL SOCIOEKONOMISK UTVECKLING

- 17/33 arrangörer använder sig utav lokalägda hotell

### Sagt av arrangörer i relation till ovannämnda fråga:

*”Många gånger familjer. Vi arbetar efter en princip där familjerna skall rotera. Vi kommer ofta till ställen där det inte finns turism över huvudtaget och gör upp avtal med lokala människor om husrum.”*

*Till 99%.....vår målsättning är att alltid använda lokalägda hotell, inte hotellkedjor...”*

*”Lokalkontrakterade hotell är ingen garanti för att det skall föreligga bättre villkor för arbetarna, något som de större kedjorna kan vara bättre på pga. större resurser”*

### Sagt i frågan: köper era leverantörer lokala tjänster och lokalproducerad mat?

*”Där det går, vissa produkter måste man importera, det är till lyxsegment vi vänder oss, detta innebär att vi ger kunden det han/hon vill ha.”*

*”99% pga av det låga priset om Kina t.ex. skulle erbjuda lägre så finns det inga etiska hinder för oss att köpa därifrån”*

*Vet inte... men i många destinationer Grekland, Italien och Spanien t.e.x. kommer det personal från andra länder som arbetar tex med trädgårdsunderhållen.”*

*”Vi anställer lokal arbetskraft till vår egen verksamhet till en procentsats av 51-75%. Ett kriterium i vissa anställningar som guide är dock att personalen skall tala svenska till den mån de förstår de förstår norska och danska.” & ”Vi försöker köpa ekologiskt och rättvisemärkt där det är möjligt men det finns ingen nedtecknat som regel. På planet serveras rättvisemärkt kaffe.”*

### Samarbetar ni med lokala organisationer och myndigheter i de länder där Ni och era leverantörer bedriver verksamhet som t.ex. fackföreningsrörelser, sociala organisationer, miljöorganisationer och människorättsorganisationer?

- 16/33 svarade ja på denna fråga
- 0/16 arrangörer nämnde fackliga organisationer och/eller människorättsorganisationer

### Sagt av researrangör som inte har samarbete med några organisationer:

*De länder vi reser till har starka miljö-fack organisationer som arbetar med dessa frågor. Om vi skulle känna till någon organisation som vi specifikt kunde vända oss till...men det vet vi inte, det är en fråga om resurser i slutändan.”*

**Stödjer ert företag projekt med fokus på hållbar utveckling i de lokalsamhällen där Ni och era leverantörer bedriver verksamhet? Flera alternativ möjliga, ge gärna exempel.**

- 20/33 arrangörer svarade ja på denna fråga

**Övrigt:**

*”Genom vår verksamhet. Vi reser till fattigare områden eftersom vi har valt att inte bara visa upp verkligheten av ett land utan också för att den fattigare delen ska tjäna på turismen också, att mindre aktörer får plats och inte bara stora få. Men även bland de mindre aktörerna finns det problem eftersom pengarna kan stanna i ett par få fickor.”*

**Sagt av arrangör som svarade nej:**

*”Till viss grad- om leverantörerna själva är engagerade så inkluderar vi det i produktkatalogen ”*

*”Man vet inte vad som är värt att satsa på: vad kan man lita på att det gör skillnad? Tidigare har vi stött en barnfond och ett djur projekt med sköldpaddor men inget i dagsläget”*